

Arü İlahiyat Araştırmaları Dergisi

Aru Journal of Theological Studies

Haziran/June/15/2024

Siyer-Kur'ân İlişkisi -Mekke Dönemi-, Korkut Dindi

Sirah-Qur'an Relationship -Mecca Period-, Korkut Dindi

Abdulkerim Dik

Araştırma Görevlisi, Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Ana Bilim Dalı,
Kastamonu/Türkiye

Research Assistant, Kastamonu University, Faculty of Theology, Department of Islamic History,
Kastamonu/Türkiye

e-mail: abdulkerimdikk@gmail.com ORCID: 0000-0002-8309-5708

Makale Bilgisi | Article Information

Makalenin Türü | Article Type: Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Received Date: 28.01.2024

Kabul Tarihi | Accepted Date: 21.05.2024

Yayın Tarihi | Published Date: 15.06.2024

Yayın Sezonu | Pub. Date Season: Haziran/June

İntihal:

Bu makale en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Telif Hakkı:

Yazarlar, dergide yayımlanan çalışmaların telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0

Uluslararası Lisans (CC BY NC) kapsamında yayımlanmaktadır.

Etik Beyanı:

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Web Adresi:

aruilahiyatarastirmalaridergisi.com

Siyer-Kur'ân İlişkisi -Mekke Dönemi-, Korkut Dindi
(Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019), 352 sayfa

Özet

Kur'an-ı Kerim, birçok İslam ilminde olduğu gibi siyer ilminin de ilk başvuru kaynağıdır. Kur'an, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatıyla alakalı parça parça kesitler sunar. Bu kesitler, onun anlaşılması bakımından sağlam ve doyurucu bilgiler ihtiva eder. Kutsal kitabımızdaki siyerle alakalı bilgilere başvuru yapılmadan Hz. Muhammed'i (s.a.v.) anlamak ve onun hayatına dair eserler kaleme almak mümkün değildir. Allah Resûlü'nün müşriklerle mücadelesi, İslam'ı tebliğ metodu, Rabbi ile ilişkisi; ibadet, ahlak ve muamelât konularındaki bazı uygulamalarını Kur'an'da bulmak mümkündür. Özellikle akademik düzeyde çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için bu bilgiler bulunmaz bir kaynak teşkil etmektedir. Bu sebeple gerek günümüz siyer yazarları gerekse kadim siyer âlimleri Kur'an'daki bilgilerden istifade etmeden bir siyer çalışması ortaya koymamışlardır. Kur'an merkeze alınarak ortaya konan eserlerden biri de Korkut Dindi tarafından *Siyer-Kur'ân İlişkisi -Mekke Dönemi-* ismiyle kaleme alınan çalışmadır. Dolayısıyla bu çalışmada, bahsi geçen kitabın tanıtımı yapılmıştır

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi Anabilim Dalı, Kur'ân, Siyer, Mekke, Hz. Peygamber

Sirah-Qur'an Relationship -Mecca Period-, Korkut Dindi

Abstract

The Holy Qur'an is the first reference source for the science of siyar, as it is for many Islamic sciences. The Qur'an presents fragments of the life of Prophet Muhammad. These fragments contain solid and satisfying information for understanding him. It is only possible to understand the Prophet Muhammad and write works on his life by referring to the information on siyar in our holy book. Some of the practices of the Messenger of Allah are possible to find, such as his struggle with polytheists, his method of preaching Islam, his relationship with his Lord, and his practices in worship, morality, and treatment in the Qur'an. This information constitutes an invaluable resource, especially for researchers who want to conduct academic studies. For this reason, contemporary sirah writers and ancient sirah scholars have not produced a sirah work without using the information in the Qur'an. One of the works centered on the Qur'an is the work written by Korkut Dindi under the title *Siyer-Kur'ân İlişkisi -Mecca Period-*. Therefore, this book has been introduced in this study.

Keywords: Department of Islamic History, Qur'an, Sirah, Makkah, Prophet Muhammad

Eser, “Önsöz”, “Giriş”, “Hz. Peygamber’in Risalet Öncesi Hayatı”, “Müşriklerin Hz. Peygamber’i Algıları/Tavsifleri”, “Müşriklerin İtirazları Bağlamında Hz. Peygamber’in Elçiliği”, “Muhatapları Açısından Hz. Peygamber’in Risaleti”, “Hz. Peygamber’in Cinlerle İletişimi”, “Sonuç” ve “Kaynakça” kısımlarıyla birlikte 352 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın önsözünde Kur'ân, Hz. Peygamber’i tanıtan en sahih ve

birincil kaynak olarak değerlendirilmektedir. Bunun sebebi de Kur'ân'ın, Allah Resûlü (s.a.v.) döneminde yazılması ve günümüze kadar herhangi bir değişikliğe uğramadan gelmesini gerekçe olarak göstermektedir. Siyer kitaplarında detay olarak aktarılan bazı bilgilerin Kur'an'da hiç geçmemesi veya bunlardan yüzeysel olarak bahsedilmesi yazarın dikkatini çekmiş; bu durumun, Kur'an-Siyer ilişkisini olumsuz yönde etkilediği dile getirilmiştir. Ancak siyer ilminin hadis, Arap şiiri vb. gibi Kur'ân harici başka kaynaklarının da olması sebebiyle bu durumun doğal olduğu kanaatindeyiz.

“Giriş” bölümünde yazar, çalışmanın temel amacını “*Kur'ân'ı referans ve merkeze alarak Hz. Peygamber'in sîretini anlamayı; Hz. Peygamber'in sîretinden hareketle de Kur'ân'ı anlamaya çalışmaktır.*” şeklinde izah etmektedir. Buna ilaveten yazar, bu alanda yazılmış doyurucu bir eserin olmadığını ileri sürmektedir. Yazar, bu konuda İzzet Derveze tarafından kaleme alınan “*Kur'ân-ı Kerime Göre Hz. Muhammed'in Hayatı*” adlı eseri, siyer kaynaklarındaki bilgileri dikkate almadığı ve Kur'ân'daki bilgilerle bütünleştiremediği için yetersiz bulmaktadır. Dindi, kendisinden önceki çalışmalarda Kur'ân'ın ve siyerin birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmesinin kendisini bu çalışmayı yapmaya sevk ettiğini dile getirmektedir. Yazara göre, Kur'ân'ın birçok ayeti, siyerdeki bazı hâdiselerle ilişkilendirilmiştir. Ancak Kur'ân'dan referans alınan ayetlerin söz konusu olay ile örtüşüp örtüşmediği pek sorgulanmamıştır. Yazar bu çalışmasında söz konusu sorgulamayı yapacağını ifade etmektedir. Eserinde yalnız Mekke dönemini inceleyen yazar, bölüm başlıklarının oluşturulmasında nüzul sürecini dikkate almıştır. Yazar eserin giriş kısmında, çalışmasında kullandığı kaynakların kritiğini yapmakta, ardından Kur'ân-Siyer ilişkisinin tarihi seyrini aktarmaktadır.

“Birinci Bölüm'de” yazar, Hz. Peygamber'in risâlet öncesi hayatını ele almaktadır. Bölümün girişinde, Allah Resûlü'nün nübüvvet öncesi hayatında “dalâlette olduğu”¹ ve “büyük bir ahlak üzerine olduğu”² yönündeki ayetleri, risâlet öncesi hayatına dair rivayet edilen malzemeler ışığında değerlendireceğini ifade etmektedir. Bu kısımda ilk olarak incelenen mevzu, Kur'ân'daki “dalâlet” ve “vızr” kelimelerinin Hz. Peygamber'e nispet edilmesidir. Yazar, Duhâ suresinde geçen “dâll” kelimesiyle alakalı farklı rivayetleri okuyucuya sunmuş, kendisi de “Hz. Peygamber'in nübüvvet öncesinde kavminin dini/geleneği üzere yaşadığı” görüşünü benimsemiştir. Müellif bu görüşü temellendirmek

¹ Duhâ, 93/6-8.

² el-Kalem, 68/4.

için birçok örnek zikretmektedir. Mesela; Hz. Peygamber'in yirmi yaşlarında iken haram aylarda yapılan Ficâr savaşlarına gönüllü olarak katılmasını ve bununla iftihar etmesini, yine Hz. Peygamber'in putperest Kureyşlilerle birlikte, putlarla dolu Kabe'nin onarımına katılmasının, Hz. Peygamber'in nübüvvet öncesinde kavminin dini/geleneği üzere yaşadığı anlamına geldiğini ifade etmektedir.³ Dindi sonuç olarak, Kur'ân'da zikredilen bu kelimelerden, Hz. Peygamber'in risâletle tanışmadan önce putperest olan kavminin dini üzerine yaşadığı, "Kureyş'in ulularıyla aynı dini geleneği paylaştığı" sonucuna ulaşmaktadır. Yazar, her ne kadar Hz. Peygamber putlara tapmadı, onları yüceltmedi dese de "Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kendisine peygamberlik verilmeden önce putperest olan kavminin dini üzerine yaşadığı" ifadesini, O'nun puta tapma dışındaki diğer pagan ritüellerine bulaştığı şeklinde yorumlamaktadır. Ancak ilk dönem İslâm tarihi eserleri incelendiğinde birçok fasılda Hz. Peygamber'in cahiliye kötülüklerinden Allah'ın yardımı ile korunduğu rivayet edilmektedir.⁴ Buna göre, Hz. Peygamber'in cahiliye kötülüklerinden korunduğuna dair rivayetler, kavminin dini üzerine yaşadığı yönündeki anlayışı ortadan kaldırmaktadır.

"İkinci Bölüm'de" yazar, müşriklerin Hz. Peygamber'i şair ve kâhin olarak tavsif etmelerini ele almaktadır. Dindi, İslamiyet öncesi Arap kültüründe şiirin ve şairin önemini zikrederek konuya giriş yapmaktadır. Şair ile Peygamber arasındaki benzerliklere ve farklılıklara dikkat çeken yazar, aralarındaki farklardan birisinin, Peygamberler'in yaptıkları iş karşılığında ücret beklememeleri olduğunu ifade etmektedir. Kâhinlerin söylediklerinin halk nezdinde Allah'ın emri gibi itirazsız kabul edildiğini belirten yazar, müşriklerin Hz. Peygamber'i kâhinlikle itham ettiklerini bildirmektedir. Bunun sebebinin ise, Hz. Peygamber'in geçmiş milletlerden ve gaybdan haberler vermesi olarak açıklamaktadır.

"Üçüncü Bölüm", "Müşriklerin İtirazları Bağlamında Peygamber'in Elçiliği" şeklinde bir başlıkla ele alınmıştır. Bölümün girişinde yazar, müşriklerin Hz. Peygamber'den taleplerini ve bu taleplerin siyer ve tarihle ilişkisini ortaya koyacağını ifade etmektedir. Elçilik kurumunun o zamanki Arap toplumundaki ehemmiyetini dile getiren

³ Korkut Dindi, *Siyer-Kur'an İlişkisi-Mekke Dönemi-* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019), 30-32.

⁴ Ebû Muhammed İbn Hişam, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1990), 194; Muhammed b. Sa'd b. Muni' İbn Sa'd, *Kitâbu'l-Tabakâti'l-Kebîr*, thk. Alî Muhammed Ömer, (Kâhire: Mektebetü'l-Hancı, 2001), 1/121.

yazar, müşriklerin Allah Resûlü'nü öldürme teşebbüslerine rağmen buna muvaffak olamamalarını bu kurumun ehemmiyeti ile alakalı görmektedir. Dindi'ye göre müşriklerin Hz. Peygamber'den en önemli beklentisi “nüfûz ve zenginlik” yönündeki talepleridir. Yazar, Hz. Peygamber'in yetim ve yoksul olmasının, müşrikler nezdinde, peygamber olarak gönderilmesini imkânsız kılacağını dile getirmektedir. Yazar, müşriklerin Hz. Peygamber'den, krallar gibi yüksek köşlerde oturması gibi taleplerinin, onların kral peygamber beklentisi içinde oldukları anlamına geleceğini iddia etmektedir. Yazar bu bölümde “tehadî” konusunu da bahsetmektedir. Bu bağlamda tehadîyi, Kur'ân'ın belâğat ve nazmında aramanın isabetsiz olacağını savunmaktadır. Ona göre, Resûlullah'a muâriz müşriklerin Kur'ân'ın benzerini getirememelerinin sebebi, sözlerini Allah'a nispet etmemeleridir. Ancak kanaatimizce bu hatalı bir bakış açısıdır. Çünkü mütenebbiler, sözlerini Allah'a nispet ederek uydurmuşlardır. Ancak buna rağmen, Kur'ân'ın bir sûresinin benzerini getirememişlerdir.⁵

“Dördüncü Bölüm”, “Muhatapları Açısından Hz. Peygamber'in Risaleti” başlığı ile ele alınmıştır. Yazar bu kısımda “Yâ Benî Âdem” hitabını incelemekte, bu hitaptan maksadın Mekke'li Araplar olduğunu savunmaktadır. Yazara göre bu hitap şayet tüm insanlığı kapsasaydı, Medenî surelerde de aynı şekilde gelirdi. Ancak Medine dönemine gelindiğinde bu hitaba karşılık “Yâ Benî İsrâîl” hitabıyla karşılaşmaktayız demektir. Yazar bu iddiasını Âdemoğullarının mükerrem kılınması bahsinde açıklamaya devam etmektedir. Ona göre mükerrem kılınmaktan maksat, Kâbe'nin Kureyş'lilere kazandırdığı itibar ile alakalıdır. “Ey Âdem oğulları” hitabının Resûlullah'ın nübüvvetinin evrenselliği anlamına gelemeyeceğini ifade eden yazar, Hz. Peygamber'in risaletinin evrenselliğinin bu hitaplarda değil bizzat mesajının içeriğinde olduğunu vurgulamaktadır. Bu hususta yazar vahyin evrensel olmasını, vahyin tebliğcisi olan peygamberlerin sosyal rolleri, elde ettikleri güç ve nüfûz ile alakalı olduğunu iddia etmektedir. Buna göre yazar, Hz. İbrahim ve Hz. Süleyman gibi peygamberlerin risaletlerini hitap-muhatap bağlamında belli bir kavme veya belli bir bölgeye hasretmenin doğru olmayacağına onların da evrensel Peygamberler olduğuna inanmaktadır.

⁵ Müseylimetü'l-Kezzâb, (ö. 12/633) Allah'tan vahiy aldığını iddia etmiş ve “Fil nedir? Filin ne olduğunu sen nerden bileceksin. Onun hurma lifinden ip gibi kuyruğu ve uzun hortumu vardır” gibi bazı gülünç sözde ayetler uydurmuştur. bkz. Mustafa Sadık er-Rafî, *İ'câzü'l-Kur'ân ve belâğâtü'n-Nebeviyye*, (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-Arabî, 2005), 166.

“Beşinci Bölüm’de” yazar, Hz. Peygamber’in cinlerle olan iletişimini incelemektedir. Bölümün başında müellif, itikadi olarak cin denilen varlıklara inandığını belirtmektedir. Ancak yazarın cin inancı konusunda kişisel görüşünü belirtmesi, okuyucunun aklında soru işareti bırakmıştır. Cin ve Ahkaf sureleri çerçevesinde, cin ve şeytan kelimeleri hakkında açıklama yapan Dindi, cin sözcüğünün gözle görülmeyen gaybî varlık anlamından başka, o zamana kadar tanınmayan varlıkları da ifade ettiğini söylemektedir. Cinlerin Hz. Peygamber’den Kur’ân dinlemeleri hususundaki farklı rivayetleri sunan yazar, kendi görüşü olarak, söz konusu cinlerin gaybî varlık olan cinler değil, Tâif yakınlarında yaşayan ve Mekke’li Araplar’ın daha önceden karşılaşmadığı topluluklar, şeklinde görmektedir. Yazar bu iddiayı kanıtlamak için uzun uzun açıklamalarda bulunmakta, okuyuculara çeşitli örnekler sunmaktadır. “Şeytan” kelimesini de inceleme konusu yapan yazar, bu sözcüğün bazı durumlarda düşman kavim ve insanlara da tekabül ettiğini vurgulamaktadır. Nitekim Hz. Süleyman’ın emrinde çalıştırılan şeytanları örnek vermekte ve bunların Hz. Süleyman’ın düşmanı olan kavimlere mensup putperestler olduğunun altını çizmektedir. Aynı şekilde Medine münafıkları hakkında nazil olan ayetlerdeki “şeytan” kelimelerinin de münafıkların önde gelen reislerini vasıfladığını dile getirmektedir.

Korkut Dindi’nin doktora tezinden üretilen eser, Siyer-Kuran ilişkisini ortaya koyma çabası ile yazılmış bir kitaptır. Yazar eserini, Mekke dönemi ile sınırlandırmıştır. İnceleme konusu yaptığı hususları önce Kur’ân-ı Kerim’de geçtiği şekilde sunmuş, ardından o konunun siyer kaynaklarındaki rivayetlerini dile getirmiş ve yorumlamıştır. Yazar, ele aldığı konu hakkındaki görüşleri sunduktan sonra kendi düşüncesini ifade etmektedir. Yazarın ayetleri, Latin harfleriyle sunup bunların Arapça metnini göz ardı etmesi bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Sonuç olarak, yukarıda zikredilen eksikliklerine rağmen eser, Kur’an-Siyer ilişkisini ortaya koyması bakımından alandaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

KAYNAKÇA

er-Rafiû, Mustafa Sadık. *İ’câzü’l-Kur’ân ve belâğâtü’n-Nebeviyye*, Beyrut: Dârü’l-Kütübi’l-Arabî, 2005.

Dindi, Korkut. *Siyer-Kur’an İlişkisi-Mekke Dönemi-*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, Birinci Basım, 2019.

İbn Hişam, Ebû Muhammed. *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1990.

İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Munî'. *Kitâbu't-Tabakâti'l-Kebîr*, thk. Alî Muhammed Ömer, 11 Cilt, (Kâhire : Mektebetü'l-Hancı, 2001)